

УДК: 025.171"18":027.7(477.411)НААН]:008(477)
DOI: 10.36273/2076-9555.2019.9(278).39-44

Наталія Коломієць,
кандидат сільськогосподарських наук,
старший науковий співробітник ННСГБ НААН,
e-mail: natalia.kolomiets@ukr.net

Досвід формування та функціонування фонду видань XIX століття ДНСГБ УААН

У статті проаналізовано аспекти створення та функціонування "Фонду видань, випущених у XIX столітті з сільськогосподарської тематики Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук" (нині — Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України) як об'єкта національного надбання (НН) України. З'ясовано, що від 1991 до 2019 р. статус національного надбання надано 133 об'єктам України, з них — 11 книгозбірням, в яких зберігаються рідкісні та цінні видання.

Висвітлено досвід ННСГБ НААН щодо застосування традиційних і новітніх методик збереження рідкісних пам'яток книжкової спадщини сільськогосподарської науки. До традиційних належать реставрація, палітурні роботи, дотримання оптимальних санітарно-гігієнічних, температурно-вологісних умов, протипожежної безпеки та охорони; до новітніх — мікрофільмування та оцифрування оригіналів для створення страхового фонду документації.

Окреслено головні напрями роботи, здобутки та перспективи на майбутнє. До комплексу інноваційних послуг входить створення електронного реєстру "Фонд видань XIX ст." на базі електронного каталогу ННСГБ НААН "УКРАГРОТЕКА" з одночасним штрих-кодуванням документів, реєстраційно-аналітичний розпис статей із періодичних видань XIX ст., репрезентація на сайті dnsgb.com.ua віртуальних тематичних виставок, надання користувачам новітніх послуг, як-от: віртуальна довідка, електронне онлайн-бронювання та електронне доставляння документів. Завдяки відкриттю 2016 р. у ННСГБ НААН власної лабораторії оцифрування формується електронна бібліотека повнотекстових документів "Фонд видань XIX ст."

Проаналізовано процес інтегрування ресурсів вітчизняних бібліотек до світового та європейського цифрового інформаційного простору. З'ясовано, що до Світової цифрової бібліотеки входить п'ять бібліотек України, а до Європейської цифрової колекції — одна. В реєстрі "Пам'ять світу" зареєстровано чотири документи України. Інтеграція ресурсів ННСГБ НААН до світового інформаційного простору є одним із першорядних завдань установи.

Ключові слова: "Фонд видань, випущених у XIX столітті з сільськогосподарської тематики ДНСГБ УААН", об'єкт національного надбання, рідкісні та цінні документи, збереження, реставрація, мікрофільмування, електронний каталог "УКРАГРОТЕКА", віртуальні виставки, оцифрування, Світова цифрова бібліотека, проєкт *Europeana Collections*, "Пам'ять світу"

Постановка проблеми. Документний фонд Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України (ННСГБ НААН) — це відображення еволюційного розвитку світової аграрної науки. Її головним завданням, як і академічних книгозбірень загалом, є збереження спеціалізованої документної інформації для наступних поколінь. Насамперед це стосується старовинних документів, котрі становлять цінне джерело знань для вітчизняних дослідників. Це питання набуває особливої актуальності в епоху інтеграції нашої країни до світового інформаційного простору.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблему збереження книжкових пам'яток порушували Г. Ковальчук [1], Л. Муха [2], Г. Штан [3], Ю. Горбань [4]. Проте об'єкт національного надбання України "Фонд видань, випущених у XIX столітті з сільськогосподарської тематики ДНСГБ УААН" не було досліджено повною мірою.

Мета статті — висвітлити десятирічний досвід функціонування й впровадження традиційних та інноваційних заходів збереження об'єкта національного надбання ННСГБ НААН.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до статті 12 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" особливо цінні, рідкісні,

унікальні документи та колекції наукових установ різних відомств можуть бути внесеними до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави. Рішення про віднесення наукових об'єктів до таких, що становлять національне надбання, ухвалює Кабінет Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади [5].

Упродовж 2001—2019 рр. статус національного надбання надано 133 об'єктам України, з них: МОН — 43, НАН — 56, НААН (УААН) — 14, Академія педагогічних наук — 2, МОЗ — 5, Академія медичних наук — 1, Держстандарт — 1, Держкомтелерадіо — 1, Мінпромполітики — 5, Мінфін — 1, Мінпаливенерго — 2, МНС — 1, Міноборони — 2 та Державний концерн "Укроборонпром" — 1 [6]. Поміж них 11 книгозбірень надано статус об'єктів національного надбання (табл. 1).

У 2009 р. був створений "Фонд видань, випущених у XIX столітті з сільськогосподарської тематики ДНСГБ УААН" (далі — "Фонд"), який згідно з розпорядженням КМУ № 1038-р від 3 вересня 2009 р. віднесено до об'єктів національного надбання (табл. 1) [7]. До його складу входять цінні та рідкісні книги історико-аграрної тематики. Заснування й функціонування "Фонду" пов'язано з іменами В. Вергунова, Л. Забудської, Н. Петренко, Н. Коломієць, О. Діденко, Т. Підгайної, Т. Бондур, Ю. Милостян.

**Об'єкти національного культурного надбання академічних книгозбірень України,
в яких зберігаються стародруки та рідкісні книги**

Відомство	Рік затвердження	Назва об'єкта НН	Рішення КМУ
НАН	2001	Фонд рукописів, стародруків, рідкісних видань, історичних колекцій, архівний фонд України та депозитарій Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (м. Київ)	Постанова КМУ від 19 грудня 2001 р. № 1709
НАН	2001	Україніка та колекція стародрукованих і рукописних видань Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника	Постанова КМУ від 19 грудня 2001 р. № 1709
Академія педагогічних наук	2001	Колекція стародруків Педагогічного музею України (м. Київ)	Постанова КМУ від 19 грудня 2001 р. № 1709
Академія педагогічних наук	2001	Документи педагогіко-психологічного та історико-культурного напрямку XIX—XX ст. (1850—1917 рр.) Державної науково-педагогічної бібліотеки України (м. Київ)	Постанова КМУ від 19 грудня 2001 р. № 1709
МОН	2002	Фонд рукописів, стародруків, рідкісних видань та фонд "Буковинензія" наукової бібліотеки Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича	Розпорядження КМУ від 19 серпня 2002 р. № 472-р
МОН	2004	Фонд стародруків, рідкісних видань та рукописів наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова	Постанова КМУ від 22 вересня 2004 р. № 1241
НАН	2004	Архів рукописних фондів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка (м. Київ)	Розпорядження КМУ від 11 лютого 2004 р. № 73-р
НАН	2004	Наукові фондові колекції й музейна експозиція Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства (м. Львів)	Розпорядження КМУ від 11 лютого 2004 р. № 73-р
МОН	2008	Фонд рукописних, стародрукованих та рідкісних книг наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка	Розпорядження КМУ від 22 жовтня 2008 р. № 1345-р
УААН	2009	Фонд видань, випущених у XIX столітті із сільськогосподарської тематики Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки (м. Київ)	Розпорядження КМУ від 3 вересня 2009 р. № 1038-р
МОН	2013	Фонд книжкових пам'яток Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна	Розпорядження КМУ від 28 серпня 2013 р. № 650-р

Поміж колекцій НН: стародруки; видання громадянського друку; прижиттєві видання відомих учених-аграріїв В. Докучаєва, А. Советова, П. Костичева, В. Вільямса, Д. Прянішнікова, А. Восейкова, Г. Висоцького, Л. Симиренко, С. Богданова та інших; книги з історії розвитку сільськогосподарської думки тощо. Значну цінність для науки має література сільськогосподарської тематики, праці агрономічних товариств, дослідних установ, звіти земських управ Росії й України, щорічники Департаменту сільського господарства США, Інституту цукрових буряків (Німеччина), доповіді Французької академії сільськогосподарських наук, енциклопедії з садівництва (США) тощо. Окрасою фонду є книги нестандартних форматів; з автографами науковців (М. Вознесенського, М. Сибірцева, В. Дейча, Е. Брандта, Ростовцева); українських і російських книговидавців (А. Деврієна, В. Демакова, І. Кушнерьова, С. Кульженко).

Робота з "Фондом" відбувається відповідно до законодавчих, розпорядчих документів державного рівня [5; 7—9], інструктивно-нормативної та методичної документації з питань виявлення, формування, збереження, обліку й використання фонду рідкісних видань ННСГБ НААН [10—12] і охоплює традиційні та інноваційно-інформаційні напрями. Традиційні спрямовані на забезпечення оптимального світлового, температурно-вологісного та мікробіологічного режиму зберігання документів, встановлення систем кондиціонування, протипожежної безпеки та охоронної сигналізації, а також проведення реставраційних і палітурних робіт пошкоджених документів.

Для збереження й належного функціонування об'єкта НН виділено окремі приміщення для книгозбирання та читальної зали. Відповідно до Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" [8] для документів, внесених до Державного реєстру націо-

нального культурного надбання, встановлено особливий режим охорони, зберігання та використання. З цією метою періодично відбуваються реставраційні й палітурні роботи у співпраці з відділом реставрації НБУВ.

Фахівці "Фонду" постійно працюють над розкриттям колекцій об'єкта НН. У 2011 р. видано покажчик "Фонд видань, випущених у XIX столітті з сільськогосподарської тематики ДНСГБ УААН, включених до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання (1802—1900)" [13]. Оглядові статті, присвячені цій літературі, оприлюднено в електронному журналі ННСГБ НААН "Історія науки і біографістика", "Бюлетені ННСГБ НААН" та матеріалах щорічної Міжнародної конференції молодих учених і спеціалістів "Історія освіти, науки і техніки в Україні".

Документи "Фонду" — цінне джерело для істориків аграрної науки, адже за 10 років видруковано 25 книг, 27 бібліографічних покажчиків, 312 статей і тез конференцій, 4 методичні рекомендації, відкрито для вітчизняної науки імена 82 учених у галузі сільськогосподарства, а їхні біографії доповнено новими фактами [14]. Упродовж десятиліття на основі документів "Фонду" написано й захищено 39 дисертацій, із них: на звання доктора історичних наук — 2, кандидата історичних наук — 31, кандидата сільськогосподарських наук — 6.

Окрім того, ННСГБ НААН активно співпрацює з бібліотеками системи НААН України, МОН України, НАМН та НАПН України. Фахівці установи беруть участь у проведенні щорічних курсів підвищення кваліфікації бібліотекарів мережі НДУ та ВНЗ аграрного профілю, міжнародних наукових конференціях, науково-практичних семінарах тощо.

Результатом співпраці ННСГБ НААН із бібліотеками мережі стало створення спільної бази даних "SET19V-Документи 19 ст. з бібліотек мережі", розміщеної в електронному каталозі "УКРАГРОТЕКА". Загалом, у 87 із 211 установ НААН зберігається 148 525 примірників раритетних видань, з урахуванням того, що 2015 р. внаслідок анексії Криму та Донбасу фонд цінних і рідкісних видань бібліотек мережі НААН зменшився на 59 832 од. порівняно з 2014 р. [15, с. 123].

Завдяки корпоративній роботі ННСГБ НААН із бібліотеками мережі НААН та за сприяння посольств і відомств різних країн матеріали "Фонду" відображено в покажчиках іноземної літератури із серії "Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ДНСГБ УААН та НДУ і ВНЗ аграрного профілю", зокрема польські, французькі, англійські, німецькі, чеські видання [16—20]. Наразі триває співпраця з Білоруською сільськогосподарською бібліотекою ім. І. С. Луїновича НАНБ.

Працівники "Фонду" постійно проводять екскурсії для відвідувачів, які мають змогу поділитися своїми враженнями в "Книзі почесних гостей".

До інноваційно-інформаційних напрямів роботи належать: формування електронних ресурсів — каталогу, баз даних, віртуальних тематичних виставок; надання консультацій і онлайн-довідок, онлайн-замовлення та онлайн-доставляння літератури, формування

тематичних добірок, штрих-кодування документів; для створення страхового фонду книжкових пам'яток проводять мікрофільмування, сканування та оцифрування.

Матеріали "Фонду" ННСГБ НААН доступні для користувачів завдяки електронному каталогу "УКРАГРОТЕКА", укладеному за допомогою системи автоматизації бібліотек АБІС "ІРБІС". Інноваційним цифровим продуктом є реєстраційно-аналітичний каталог вітчизняних періодичних видань XIX ст., також створений у системі АБІС "ІРБІС" (від 2013 р.). У фонді налічується 5751 примірник вітчизняних періодичних видань (майже 85 тисяч статей).

У 2013 р. на сайті ННСГБ НААН (<http://dnsbg.com.ua>) започатковано щомісячні віртуальні тематичні виставки, присвячені значущим подіям з історії розвитку аграрної науки України та знаменним датам відомих учених.

З метою збереження колекції видань "Фонду" від 2010 р. проводиться оцифрування та мікрофільмування рідкісних видань XIX ст. сільськогосподарської тематики. Цифрові копії документів зберігаються в електронному каталозі ННСГБ НААН (dnsbg.com.ua) і на дисках у книгосховищі "Фонду". Поміж оцифрованих документів доступні електронні копії 12-томного енциклопедичного видання "Полная энциклопедия русского сельского хозяйства и соприкасающихся с ним наук", "Труды Императорского вольного экономического общества", праць В. Докучаєва, С. Богданова, П. Костичева, А. Советова, А. Зайкевича, К. Вебера, М. Міцуля, А. Фортунатова, А. Ходнева, Н. Анненкова, І. Белецького, І. Палімпсестова, І. Кабештова, Р. Шредера та інших. У колекції іноземної літератури репрезентовано видання J. Thünen, R. Castel, M. Oczapowski, G. Ehret, I. Сент-Ілера, Брема, J. Rissema Bos, J. Zubieński, K. Koch, C. De Gasparin.

Завдяки гранту міжнародного фонду "Монсанта" в травні 2016 р. у ННСГБ НААН організовано лабораторію оцифрування для створення електронних копій рідкісних і цінних документів. Наразі тривають роботи з перенесення на цифрові носії книг і вітчизняних періодичних видань XIX ст.

Оцифрування рідкісних видань сприятиме забезпеченню інтелектуального надбання нації, зменшенню зношеності та старіння книг, заощадженню площі, підвищенню доступності видань тощо. Процес збереження документів "Фонду", що поєднує класичні реставраційні операції та новітні технології, має бути безперервним, інакше зростає ризик втрати унікальних колекцій.

У 1992 р. ЮНЕСКО започаткувала програму Memory of the World ("Пам'ять світу"). Поштовхом до її створення стали результати аналізу стану збереження та доступу до документної спадщини в різних частинах світу. Війни та соціальні потрясіння, мародерство й розселення, незаконна торгівля, руйнування, нестача приміщень і фінансування призвели до втрати багатьох цінних світових колекцій, чимало зібрань і нині перебуває на межі зникнення. "Пам'ять світу" — це духовна скарбниця, що відображає історію людства від 1700 р. до н. е. й до наших днів. Україна також долучилася до цієї програми, й наразі в

реєстрі "Пам'ять світу" репрезентовано чотири документи: НБУВ — "Колекція єврейського музичного фольклору" (1912—1947), Держархіву України — "Документальна спадщина, пов'язана з аварією в Чорнобилі" та два спільні документи Польщі, Литви, України, Білорусі та Латвії — "Архів Радзвіллів та Несвіжська бібліотека" й "Акт Люблінського союзу" [21].

Нині відбувається інтенсивне формування відкритого наукового інформаційного простору без кордонів, а отже вітчизняні бібліотеки інтегрують свої документні фонди до Світової цифрової бібліотеки (World Digital Library, WDL) та проєкту ЕС Europeana Collections. У 2005 р. директор Бібліотеки Конгресу США Джеймс Х. Біллінгтон ініціював створення WDL, і 2007 р., у співпраці з ЮНЕСКО та п'ятьма установами-партнерами, було репрезентовано прототип майбутньої Світової цифрової бібліотеки на Генеральній конференції ЮНЕСКО. За два роки ресурс став доступним для міжнародної громадськості на сайті <https://www.wdl.org> [22]. Розробники Світової цифрової бібліотеки зосереджують увагу на першоджерелах, зокрема рукописах, картах, рідкісних книгах, фотографіях, архітектурних кресленнях тощо. Одним із напрямів розширення її колекцій є тісна співпраця з програмою ЮНЕСКО "Пам'ять світу", що дає змогу зробити загальнодоступними цифрові версії зібрань. Усього в базі даних налічується 19 147 оцифрованих документів. У проєкті беруть участь 193 країни, зокрема Україну репрезентують 5 бібліотек: НБ Національного університету "Києво-Могилянська академія" (6 документів), НТБ Національного університету "Львівська політехніка" (1), Національна бібліотека України ім. Я. Мудрого (76), НБУВ (9), ЦНБ ХНУ ім. В. Н. Каразіна (9) [23].

У 2008 р. за ініціативи й фінансової підтримки Європейського Союзу започатковано проєкт Europeana

Collections (<https://www.europeana.eu>) [24], який співпрацює з тисячами європейських архівів, бібліотек і музеїв для обміну культурною спадщиною й забезпечення потреб освітян та науковців. Колекції Europeana надають доступ до понад 50 млн оцифрованих матеріалів культурного спадку Європи. Поміж документів України зберігається рукопис "Справжній Універсал його царської пресвітлої величності війська Запорізького гетьмана Іоанна Мазепи (1704)" ЦНБ ХНУ ім. В. Н. Каразіна [25]. ННСГБ НААН також планує брати участь у зазначених ініціативах.

Висновки. Фонди унікальних раритетних видань установ, які перебувають під охороною держави, потребують спеціальних заходів із поліпшення умов зберігання документів. Для таких зібрань у ННСГБ НААН виділено окреме приміщення, дотримуються санітарно-гігієнічні, температурно-вологісні, протипожежні та охоронні заходи, а об'єкту надано статус національного надбання. Періодично виконуються реставраційні й палітурні роботи. Вивчено зарубіжний досвід щодо використання інноваційних методів консервації документів та перенесення інформації на інші носії. Створено електронний каталог видань XIX ст. із сільськогосподарської тематики ННСГБ НААН, який увійде до Державного реєстру національного культурного надбання України і в майбутньому може стати частиною міжнародного реєстру "Пам'ять світу". Завдяки придбання сканера значно спростилося процес переведення матеріалів фонду в цифровий формат і створення електронної бібліотеки повнотекстових документів на базі ЕК "УКРАПРОТЕКА". Інтегрування ресурсів ННСГБ НААН до світового інформаційного простору сприятиме розширенню можливостей бібліотеки, репрезентації її фондів на міжнародному рівні та вдосконаленню методики забезпечення потреб дослідників вітчизняної та світової аграрної науки.

Список використаної літератури

1. Ковальчук Г. І. Методичні засади щодо зберігання книжкових пам'яток (стародруків та рідкісних видань) / Г. І. Ковальчук // Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України : зб. док. і матеріалів / уклад.: В. П. Здановська, Н. І. Смаглова. — Київ, 2008. — Вип. 5. — С. 54—81.
2. Муха Л. Інноваційні технології збереження бібліотечних фондів / Л. Муха, Л. Затока // Бібліотечний вісник. — 2010. — № 6. — С. 67—69.
3. Штан Г. В. Шляхи збереження книжкових пам'яток XIX — початку XX ст. у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали 6-ї Міжнарод. наук.-практ. конф., 10—11 вересня 2015 р., Львів. — С. 157—160.
4. Горбань Ю. І. Науково-теоретичні підходи до проблеми зберігання книжкових пам'яток в Україні / Ю. І. Горбань. — Режим доступу: nbuv.gov.ua/j-pdf/apitphk_2015_35_4.pdf. — Назва з екрана.
5. Про наукову і науково-технічну діяльність : закон України. — Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>. — Назва з екрана.
6. Міністерство освіти і науки України. Державний реєстр наукових об'єктів, що становлять національне надбання. — Режим доступу: <http://mo.mon.gov.ua/public/index.php>. — Назва з екрана.
7. Про віднесення наукових об'єктів до таких, що становлять національне надбання : розпорядження Кабінету Міністрів України № 1038-р від 3 вересня 2009 р. — Режим доступу: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1038-2009-%D1%80>. — Назва з екрана.
8. Про внесення змін до Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" : закон України № 1561-III від 16.03.2000 р. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1561-14>. — Назва з екрана.
9. Інструкція про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання : наказ Міністерства культури і мистецтв України від 20 листопада 2001 р. № 708 // Офіційний вісник України. — 2001. — № 51. — С. 2318.
10. Інструкція про виявлення, облік та збереження особливо цінних документів ДНСГБ УААН // Бюлетень ДНСГБ УААН. — 2001. — Вип. 1. — С. 88—91.

11. *Положення* про Фонд рідкісних друкованих видань. — Режим доступу: <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/buletensal/flip/2011-1/files/assets/basic-html/page166.html> — Назва з екрана.
12. *Книжкові пам'ятки* (рідкісні та цінні видання) в бібліотечних фондах: книгознавче анотування і систематизація" (методичні рекомендації на допомогу складанню). — Режим доступу: <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/buletensal/flip/2011-1/files/assets/basic-html/page137.html>. — Назва з екрана.
13. *Фонд* видань, випущених у ХІХ столітті з сільськогосподарської тематики ДНСГБ НААН України, включених до Державного Реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання (1802—1900) : наук.-доп. бібліогр. покажч. / НААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. Ф. Забудська, Н. Д. Коломієць, О. М. Діденко ; наук. ред. В. А. Вергунов. — Київ, 2011. — 524 с.
14. *Коломієць Н. Д.* Фонд видань ХІХ ст. з сільськогосподарської тематики ННСГБ НААН — джерело безцінної інформації для дослідників історії аграрної науки України // Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали ХІV Всеукр. конф. молодих учених та спец., Київ, 17 трав. 2019 р. / НААН, ННСГБ, Рада молодих вчених НААН, уклад. В. А. Вергунов, А. С. Білоцерківська, Х. М. Дмитрієва; редкол. В. А. Вергунов (голова) [та ін.]. — Київ : КОМПРИНТ, 2019. — С. 621—624.
15. *Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН в інформаційному суспільстві: інформаційно-бібліотечне забезпечення аграрної галузі* / В. А. Вергунов, І. С. Бородай, Л. М. Татарчук, Н. Д. Коломієць, Т. В. Каштанова. — Київ, 2019. — 160 с. — Режим доступу: <http://base.dnsgb.com.ua/files/book/monografiya-tematyka-1.pdf>. — Назва з екрана.
16. *Німецькі сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН та НДУ і ВНЗ аграрного профілю (1822—2010)* : наук.-доп. бібліогр. покажч. / НААН, ДНСГБ; уклад.: В. А. Вергунов, Н. Ф. Гриценко, Я. В. Каніболочка; наук. ред.: В. А. Вергунов. — Київ, 2011. — 540 с.
17. *Колекція французьких сільськогосподарських видань у фондах ДНСГБ УААН (1802—2008)* : наук.-доп. бібліогр. покажч. / НААН, ДНСГБ; уклад.: В. А. Вергунов, Л. Ф. Забудська, Т. В. Дмитрик, Н. І. Петренко; наук. ред.: В. А. Вергунов. — Київ, 2009. — 66 с.
18. *Чеські сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН та НДУ і ВНЗ аграрного профілю (1894—2012)* : наук.-доп. бібліогр. покажч. / НААН, ДНСГБ; уклад.: В. А. Вергунов, Н. Б. Щебетюк, Х. М. Піпан, О. П. Анікіна, Л. А. Кириленко; наук. ред.: В. А. Вергунов. — Київ, 2012. — 130 с.
19. *Англомовні сільськогосподарські видання у фондах ННСГБ НААН (1823—1928)* : наук.-доп. бібліогр. покажч. / НААН, ННСГБ; уклад.: В. А. Вергунов, С. Д. Коваленко, Т. О. Бондур, Н. С. Киракосян-Панасюк, В. Г. Костенко, О. Ю. Красікова-Грігозіс, В. В. Мамрай, Н. С. Мигашко, Ю. Г. Милостян, С. М. Никитюк; наук. ред.: В. А. Вергунов. — Ч. 1. — Київ, 2017. — 386 с.
20. *Польська сільськогосподарська книга у фондах ДНСГБ НААН та НДУ і ВНЗ аграрного профілю (1771—2008)* : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ; уклад.: В. А. Вергунов, В. І. Головенко, Н. Ф. Басун, М. М. Щербань, О. О. Бойченко; наук. ред.: В. А. Вергунов. — Вінниця, 2009. — 283 с.
21. *Memory of the World. Register. Access by region and country. Ukraine.* — Mode of access: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/memory-of-the-world/register/access-by-region-and-country/ua/>. — Title from the screen.
22. *World Digital Library.* — Mode of access: <https://www.wdl.org>. — Title from the screen.
23. *World Digital Library. Browse by Institution.* — Mode of access: <https://www.wdl.org/ru/institution>. — Title from the screen.
24. *Europeana Collections.* — Mode of access: <https://www.europeana.eu>. — Title from the screen.
25. *Подлинный Универсал его царского пресветлого величества войска Запорожского гетмана Иоанна Мазепы [1704 г.].* — Режим доступу: https://www.europeana.eu/portal/ru/record/2023862/handle_1237075002_1252.html?1%5Bp%5D%5Bf%5D%5BCOUNTRY%5D%5B%5D=Ukraine&1%5Bp%5D%5Bq%5D=Manuscript&1%5Br%5D=3&1%5Bt%5D=4&q=Manuscript#dcId=1561982851407&p=1. — Загл с екрана.

Natalia Kolomiets

Formation and operation experience of the 19th century publications fund of the SSAL UAAS

Article is devoted to creation and ten-year-old activity "Fund of the editions published in the 19th century on agricultural subject of the State scientific agricultural library of the Ukrainian academy of agrarian sciences (nowadays National scientific agricultural library of National academy of agrarian sciences of Ukraine)" as an object of national property of Ukraine. It is established what from 1991 to 2019 the status of national property was provided to 133 objects of Ukraine, from them — to 11 libraries in which rare and valuable editions are stored.

Experience of NSAL NAAS concerning application of traditional and latest approaches in preservation of rare monuments of book heritage of agricultural science is shown. Restoration, binding works, observance of optimal sanitary and hygienic, temperature and moist conditions, fire safety and protection belong to habitual actions. Microfilming and digitization of originals for creation of insurance fund of documentation belong to the newest actions of saving ancient documents.

The main areas of work, achievements and prospects on the future are defined. Creation of the electronic register of editions of "Fund of editions of the 19th century" on the basis of the electronic catalog of NSAL NAAS of "UKRAGROTEKA" with simultaneous a stroke coding of documents, registration and analytical painting of articles from periodicals of the 19th century, representation on the website dnsgb.com.ua of virtual thematic exhibitions, providing the latest services for users as belongs to innovative services: virtual reference, electronic online booking and electronic delivery of documents. Thanks to opening in 2016 in NSAL NAAS of own laboratory of digitization the electronic library of full text documents of "Fund of editions of the 19th century" is created.

Integration of resources of domestic libraries in world and European digital information spaces is analysed. It is established that the World digital library includes five libraries of Ukraine, and the European digital collection — one. In the register "Memory of the World" 4 documents of Ukraine are registered. Entry of resources of NSAL NAAS into world information space became one of primary prospects on the future.

Keywords: "Fund of Publications, Issued in the 19th Century on Agricultural Subjects of the SSAL UAAS", objects of national heritage, rare and valuable documents, preservation, restoration, microfilming, online catalog "UKRAGROTEKA", virtual exhibitions, digitization, World Digital Library, Europeana Collections project, "Memory of the World"

References

1. Kovalchuk G. I. (2008). Metodichni zasady shodo zberigannya knizhkovih pam'yatok (starodrukiv ta ridkisnih vidan). *Organizaciya roboti biblioteki naukovo-doslidnoyi ustanovi Nacionalnoyi akademiyi nauk Ukraini*. Vip. 5, pp. 54—81.
2. Muha L. (2010). Innovacijni tehnologiyi zberezheniya bibliotechnih fondiv. *Bibliotechnij visnik*, 6, pp. 67—69.
3. Shtan G. V. (2015). Shlyahi zberezheniya knizhkovih pam'yatok XIX — pochatku XX st. u Centralnij naukovij biblioteci Harkivskogo nacionalnogo universitetu im. V. N. Karazina. In *Suchasni problemi diyalnosti biblioteki v umovah informacijnogo suspilstva*. Lviv, pp. 157—160.
4. Gorban Y. I. (2019). Naukovo-teoretichni pidhodi do problemi zberigannya knizhkovih pam'yatok v Ukraini. Available at: nbuv.gov.ua/j-pdf/apitphk_2015_35_4.pdf.
5. Pro naukovu i naukovo-tehnicnu diyalnist: zakon Ukraini, (1992). Available at: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.
6. Ministerstvo osviti i nauki Ukraini. Derzhavnij reyestr naukovih ob'yektiv, sho stanovlyat nacionalne nadbannya, (2019). Available at: <http://rno.mon.gov.ua/public/index.php>.
7. Pro vnesennya naukovih ob'yektiv do takih, sho stanovlyat nacionalne nadbannya: rozporядzhennya Kabinetu Ministriv Ukraini № 1038-r vid 3 veresnya 2009 r. (2009). Available at: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1038-2009-%D1%80>.
8. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukraini "Pro biblioteki i bibliotechnu spravu": zakon Ukraini № 1561-III vid 16.03.2000 r., (2000). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1561-14>.
9. Instrukciya pro poryadok vidboru rukopisnih knig, ridkisnih i cinnih vidan z bibliotechnih fondiv do Derzhavnogo reyestru nacionalnogo kulturnogo nadbannya: zatverdzheno nakazom Ministerstva kulturi i mistectv Ukraini vid 20 listopada 2001 r. № 708, (2001). *Oficijnij visnik Ukraini*, 51, p. 2318.
10. Instrukciya pro viyavleniya, oblik ta zberezheniya osobливо cinnih dokumentiv DNSGB UAAN, (2001). *Byuleten DNSGB UAAN*. Vip. 1, pp. 88—91.
11. Polozhennya pro Fond ridkisnih drukovanih vidan, (2011). Available at: <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/buleten-nsal/flip/2011-1/files/assets/basic-html/page166.html>.
12. Knizhkovi pam'yatki (ridkisi ta cinni vidannya) v bibliotechnih fondah: knigoznavche anotuvannya i sistema-tizaciya "metodichni rekomendaciyi na dopomogu skladannya", (2011). Available at: <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/buleten-nsal/flip/2011-1/files/assets/basic-html/page137.html>.
13. Fond vidan, vipushenih u XIX stolitti z silskogospodarskoyi tematiki DNSGB NAAN Ukraini, vklyucheni do Derzhavnogo Reyestru naukovih ob'yektiv, sho stanovlyat nacionalne nadbannya (1802—1900), (2011). Uklad. V. A. Vergunov, L. F. Zabudska, N. D. Kolomiyec, O. M. Didenko; nauk. red. V. A. Vergunov. Kiyiv.
14. Kolomiyec N. D. (2019). Fond vidan XIX st. z silskogospodarskoyi tematiki NNSGB NAAN — dzherelo bezcinnoyi informaciyi dlya doslidnikiv istoriyi agrarnoyi nauki Ukraini. In *Istoriya osviti, nauki i tehniki v Ukraini: materialy XIV Vseukr. konf. molodih uchenih ta spec.* Uklad. V. A. Vergunov, A. S. Bilocerktivska, H. M. Dmitriyeva; redkol. V. A. Vergunov (golova) [ta in.]. Kiyiv: KOMPRINT, pp. 621—624.
15. Nacionalna naukova silskogospodarska biblioteka NAAN v informacijnomu suspilstvi: informacijno-bibliotečne zabezpechennya agrarnoyi galuzi, (2019). V. A. Vergunov, I. S. Borodaj, L. M. Tatarchuk, N. D. Kolomiyec, T. V. Kashtanova. Kiyiv. Available at: <http://base.dnsgb.com.ua/files/book/monografiya-tematyka-1.pdf>.
16. Nimecki silskogospodarski vidannya u fondah DNSGB NAAN ta NDU i VNZ agrarnogo profilyu (1822—2010), (2011). Uklad.: V. A. Vergunov, N. F. Gricenko, Ya. V. Kanibolocka; nauk. red.: V. A. Vergunov. Kiyiv.
17. Kolekciya francuzkih silskogospodarskih vidan u fondah DNSGB UAAN (1802—2008), (2009) Uklad.: V. A. Vergunov, L. F. Zabudska, T. V. Dmitrik, N. I. Petrenko; nauk. red.: V. A. Vergunov. Kiyiv.
18. Cheski silskogospodarski vidannya u fondah DNSGB NAAN ta NDU i VNZ agrarnogo profilyu (1894—2012), (2012). Uklad.: V. A. Vergunov, N. B. Shebetyuk, H. M. Pipan, O. P. Anikina, L. A. Kirilenko; nauk. red.: V. A. Vergunov. Kiyiv.
19. Anglomovni silskogospodarski vidannya u fondah NNSGB NAAN (1823—1928), (2017). Uklad.: V. A. Vergunov, S. D. Kovalenko, T. O. Bondur, N. S. Kirakosyan-Panasjuk, V. G. Kostenko, O. Yu. Krasikova-Grigozis, V. V. Mamraj, N. S. Migashko, Yu. G. Milostyan, S. M. Nikityuk; nauk. red.: V. A. Vergunov. Ch. 1. Kiyiv.
20. Polska silskogospodarska kniga u fondah DNSGB NAAN ta NDU i VNZ agrarnogo profilyu (1771—2008), (2009). Uklad.: V. A. Vergunov, V. I. Golovenko, N. F. Basun, M. M. Sherban, O. O. Bojchenko; nauk. red.: V. A. Vergunov. Vinnicya.
21. Memory of the World. Register. Access by region and country. Ukraine, (2019). Available at: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/memory-of-the-world/register/access-by-region-and-country/ua/>.
22. World digital library, (2019). Available at: <https://www.wdl.org>.
23. World digital library, (2019). Browse by Institution. Available at: <https://www.wdl.org/ru/institution>.
24. Europeana collections, (2019). Available at: <https://www.europeana.eu>.
25. Podlinnyj Universal ego carskogo presvetlogo velichestva vojska Zaporozhskogo getmana Ioanna Mazepy [1704 g.], (2019). Available at: https://www.europeana.eu/portal/ru/record/2023862/handle_1237075002_1252.html?1%5Bp%5D%5Bf%5D%5BCOUNTRY%5D%5B%5D=Ukraine&1%5Bp%5D%5Bq%5D=Manuscript&1%5Br%5D=3&1%5Bt%5D=4&q=Manuscript#dcId=1561982851407&p=1.

Надійшла до редакції 7 серпня 2019 року